

interests of a citizen in court is proved by the many years of positive experience of the prosecutor's office in the given direction, the accessibility of citizens to the prosecutor's offices, the provision by the prosecutor's office of the full protection of their rights and freedoms, in no way can be compensated by the introduction by the state of granting free legal assistance.

The prosecution's implementation of the representation of the interests of the state in court is clearly stipulated by the requirements of the law, namely: in exceptional cases and in the manner prescribed by law. However, the legislator does not specify the exceptional cases. In practice, prosecutors are guided primarily by the general rule set forth in Article 23 of the Law of Ukraine "On the Prosecutor's Office."

When preparing the statement of claim, the prosecutor first of all must find out if the time for going to court has not expired. The running of the limitation period starts from the moment when the "interests of the state" became known to the authorities and other persons of the plaintiff and his controlling structures, and not to the prosecutor. To determine the beginning of the current limitation period, it is not only the person's immediate knowledge of the violation of his rights that matters, but also the objective ability of that person to know about the circumstances of the violation of his rights.

Keywords: prosecutor's office, representative activity, limitation period, termination, grounds, interests of the state, citizen, rights.

УДК 343.8

А. І. Богатирьов

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ПРОНИКНЕННЮ ЗАБОРОНЕНИХ ПРЕДМЕТІВ ДО МІСЦЬ НЕСВОБОДИ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

У статті розкрито індивідуальні заходи запобігання проникненню до місць несвободи Міністерства юстиції України заборонених предметів. Надано юридичну оцінку дій засуджених за використання заборонених предметів під час відбування кримінального покарання. Визначено індивідуальні заходи запобігання проникненню заборонених предметів у місця несвободи.

Ключові слова: індивідуальні заходи, запобігання, проникнення, заборонені предмети, місця несвободи, засуджені.

Постановка проблеми. Досліджуючи злочинність серед засуджених у місцях несвободи Міністерства юстиції України (далі – місця несвободи), доходимо висновку, що її вияви на всіх етапах розвитку суспільних відносин були руйнівною силою життєдіяльності людини, унеможливаючи захист її прав і свобод. На жаль, установи виконання покарань Міністерства юстиції України після їх реформування зменшили свою дієздатність протистояти вчиненню засудженими нових кримінальних правопорушень.

Серед актуальних питань щодо запобігання злочинності з-поміж засуджених у місцях несвободи виділяємо проблему застосування персоналом установ виконання покарань заходів індивідуального запобігання проникненню в місця несвободи заборонених предметів з урахуванням особливостей відбування покарання засудженими та їх правового статусу.

Зазначимо, що суспільна небезпека проникнення заборонених предметів у місця несвободи полягає не тільки в порушенні нормальної діяльності функціонування установ виконання покарань, стану оперативної обстановки в них, а й зниженні ефективності застосування до засуджених, які вчиняють кримінальні правопорушення, заходів превентивного впливу. Отже, питання запобігання проникненню в місця несвободи заборонених предметів є особливо важливими та актуальними в сучасних умовах реформування пенітенціарної системи України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Доречно наголосити, що зазначеною тематикою займалися й продовжують займатися такі вітчизняні та зарубіжні науковці в галузі адміністративного, кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології, як: Г. А. Аванесов, Ю. М. Антонян, О. М. Бандурка, І. Г. Богатирьов, І. В. Боднар, В. В. Голіна, Б. М. Головін, О. М. Джужа, А. В. Кирилюк, О. Г. Колб, Л. Г. Крахмальник, С. Ю. Лукашевич, Р. М. Підвисоцький, М. С. Пузирьов, В. К. Сауляк, О. Г. Ткаченко, С. І. Халимон, Л. Г. Якименко та інші.

Однак у дослідженнях названих учених важливі питання специфіки запобігання проникненню заборонених предметів у місця несвободи розглядалися фрагментарно й переважно в межах загальних видів злочинів кримінальної спрямованості, що є недостатнім для повного й об'єктивного розуміння застосування індивідуальних заходів запобігання проникненню заборонених предметів у місця несвободи.

Формування цілей. Метою статті є розкриття сутності індивідуального запобігання проникненню в місця несвободи заборонених предметів та надання юридичної оцінки їх використання засудженими під час відбування кримінального покарання.

Виклад основного матеріалу. Дослідження злочинності серед засуджених у місцях несвободи має свої інституціональні особливості детермінантів, які, на жаль, призводять до її появи. Серед таких детермінантів треба виділити низьку малоефективну роботу персоналу місць несвободи щодо перекриття каналів надходження до них заборонених предметів. Зокрема, таких: колочо-ріжучі предмети; спиртні напої; гроші; мобільні телефони; наркотичні засоби; самогон або брага. Так, за даними Державної пенітенціарної служби України у 2017 році було вилучено: гривень – 10 335 (за 2016 рік – 17 995); спиртних напоїв – 70л (за 2016 рік – 53,1), браги 7 535 л (за 2016 рік – 829); наркотичних речовин 441 рази, у сумі 375 г (за 2016 рік 636 разів, у сумі 352 г); мобільних телефонів 6 710 шт. (за 2016 рік – 7 551); колочо-ріжучих предметів 2676 од. (за 2016 рік – 2 499) [1, с. 5].

Цей статистичний аналіз свідчить на щорічне зростання тих чи інших показників, пов'язаних з діяльністю персоналу місць несвободи. Зокрема, згідно з дослідженням керівники деяких установ виконання покарань ігнорують вимоги щодо належного перекриття каналів надходження до засуджених заборонених предметів, не приділяють належну увагу цьому напрямку й оперативні підрозділи місць несвободи.

До того ж, персонал місць несвободи взагалі приховує інформацію про наявність в установах заборонених предметів, не відображають їх в

офіційній статистиці, що становить один з різновидів латентної злочинності. Серед причин потрапляння в місця несвободи заборонених предметів є: неефективне перекриття персоналом місць несвободи каналів їх надходження, регулярні їх перекиди до місць несвободи; потрапляння заборонених предметів через кімнату тривалих побачень, у посылках і за допомогою персоналу.

Відомо, що внаслідок учинення засудженими кримінального правопорушення, зокрема й отримання заборонених предметів, місця несвободи Міністерства юстиції України можуть переводитися на особливий режим роботи. З цього приводу, як зауважують Пузирьов М.С., і Якименко Л.Г., саме особливий режим створює умови, де відбувається зміна функціонально-організаційної системи установи виконання покарань для найбільш оптимального здійснення розстановки сил і засобів, що перешкоджають подальшому розвитку криміногенної ситуації в місцях несвободи [2, с. 381].

До речі, в арсеналі персоналу місць несвободи чинним законодавством передбачено загальносоціальні, спеціально кримінологічні та індивідуально-кримінологічні заходи запобігання проникненню заборонених предметів у місця несвободи.

Тому звертаємо увагу саме на запобігання проникненню заборонених предметів у місця несвободи через реалізацію індивідуальних заходів. Важливо зазначити, що причини кримінальних правопорушень (якими б вони не були й до якої сфери соціальної дійсності не належали) діють лише опосередковано – через особу правопорушника, тобто засудженого до позбавлення волі.

Таким чином, запобігання проникненню заборонених предметів у місця несвободи в одному зі своїх головних аспектів передбачає певну форму поведінки засудженого. Інакше кажучи, з урахуванням активної ролі засудженого отримати заборонені предмети в останнього постійно виникає бажання вчиняти протиправну поведінку, а тому запобіжний вплив з боку персоналу установи повинен здійснюватися на нього не тільки із зовні, а й індивідуально.

З огляду на викладене, не можна оминати увагою дослідження науковців, які вивчали теоретичні аспекти індивідуального рівня запобігання злочинам. Так, індивідуальну профілактику злочинів учені-кримінологи визначають як сукупність взаємопов'язаних виховних та інших заходів впливу, що застосовуються до особи для попередження вчинення нею злочинів [3, с. 121]; як діяльність, що проявляється у виявленні осіб, схильних до злочинів, у їх вивченні, у впливі на них, що забезпечує усунення неприйнятних нашому суспільству особистісних рис та ліквідацію негативного впливу несприятливих для формування особистості умов [4, с. 43]; як діяльність державних органів і громадськості у виявленні осіб, які своєю поведінкою засвідчили схильність до злочинів, і спрямування на них попереджувального впливу засобами виховання, допомоги, контролю, який здійснюється для усунення чи нейтралізації конкретних

причин і умов, що сприяють злочинам, за допомогою заходів, що не мають характеру покарання [5, с. 63–64] тощо.

Спільною рисою всіх цих визначень є індивідуальна профілактика – діяльність уповноважених органів з індивідами, тобто окремими, конкретними людьми, носіями неповторних особливостей особистості, що сформувалися в результаті обставин їх розвитку, життєдіяльності та виховання.

Мовлячи про індивідуальне запобігання проникненню заборонених предметів у місця несвободи, треба пам'ятати про взаємопов'язаність індивідуальних заходів не тільки з типовою характеристикою засудженого та причинами вчинення ним отримання заборонених предметів, а й з особливими умовами їх проникнення в місця несвободи.

Отже, індивідуальне запобігання проникненню заборонених предметів у місця несвободи варто проводити тоді, коли відомі цілі та наміри засуджених пронести або отримати заборонені предмети, а також зрозумілі й оцінені їх мотиви.

З цього приводу цікавою є позиція російського вченого кримінолога Аванесова Г.А., який свого часу зазначав: «...Виникає необхідність здійснення не тільки безпосередньої профілактики (коли об'єктом профілактичного впливу виступає особа, яка перебуває, умовно кажучи, у стані, наближеному до вчинення злочину), а й ранньої профілактики (тут об'єктом впливу є особа, яка характеризується негативно, перебуває, однак, на стадії, умовно кажучи, ще віддаленій від учинення злочину)» [6, с. 403].

До речі, позицію Аванесова Г.А. поділяє й інший російський кримінолог Антонян Ю.М. Він так само виділяє ранню профілактику, завдання якої не допустити формування мотивів можливої злочинної поведінки, і безпосередню профілактику, що має на меті виявлення мотивів злочинної поведінки й проведення заходів щодо їх усунення [7, с. 123].

Отже, підтримуючи позицію поіменних учених, ми повинні розмежовувати індивідуальне запобігання проникненню в місця несвободи заборонених предметів на ранній стадії й безпосередню під час їх учинення. Індивідуальне запобігання проникненню в місця несвободи заборонених предметів має здійснюватися не тільки на самого засудженого, а й на його взаємозв'язки із соціальним мікросередовищем, найближчим оточенням.

Це пов'язано з тим, що роль мікросередовища у формуванні поведінки засудженого надто велика, щоб припускати, що його вплив на особу зникає, коли здійснюється індивідуальне запобігання. Таким чином, індивідуальне запобігання проникненню заборонених предметів в місця несвободи нами поділяється щонайменше на дві частини, виходячи з конкретної ситуації, тобто серед осіб, що проносять їх, і засуджених, які користуються ними.

До заходів індивідуального запобігання проникненню в місця несвободи заборонених предметів серед осіб, які проносять заборонені предмети, виділяємо:

- виявлення й установлення громадян, які вступають у незаконні зв'язки із засудженими або сприяють цьому, перш за все, за місцем дислокації

установи (за результатами наших досліджень 45 % цих осіб проживають у місці розташування установи);

- обов'язкове запровадження в установі для родичів засуджених і для всіх осіб, яким дозволені побачення письмової декларації, яку вони повинні заповнювати власноруч;

- у разі викриття родичів та інших близьких для засудженого осіб у пронесенні заборонених предметів, у відомчому нормативно-правовому акті передбачити підписку про адміністративну відповідальність, а при криміналізації – і про кримінальну відповідальність за пронесення заборонених предметів;

- регулярне роз'яснення працівниками чергової частини як родичам, так і засудженим про заборону проносити на територію установи виконання покарань заборонених предметів та наслідків їх проникнення.

Щодо заходів індивідуального запобігання проникненню в місця несвободи заборонених предметів серед засуджених пропонуємо два способи. Перший – передбачає індивідуальну роботу працівника установи виконання покарань з кожним засудженим для роз'яснення наслідків отримання заборонених предметів і схвалення його до відмови від них. Такий вплив на засудженого в цьому випадку може бути здійснено: безпосередньо оперативним працівником УВП; негласним апаратом; засудженим із числа близьких зв'язків; родичами засудженого; представником активу засуджених.

Другий спосіб – це застосування заходів впливу на засудженого, який не відмовляється від намірів придбати заборонені предмети, і третій – визначає перелік умов, які виключають можливість придбання заборонених предметів, зокрема поміщення засудженого, за наявності законних підстав, у дисциплінарний ізолятор або переведення до приміщення камерного типу (одиначної камери); переведення до іншого відділення, виробничої ділянки або іншої установи виконання покарань; роз'єднання групи, яка сформувалася, щоб придбати заборонені предмети тощо.

Підтримуємо позицію Копотуна І.М., який, скажімо, досліджуючи причини та умови вчинення злочинів, що призводять до надзвичайних ситуацій у виправних колоніях, пов'язані з організацією виконання покарання у вигляді позбавлення волі, виокремлює детермінанти, пов'язані з прогалами в різних сферах діяльності виправних колоній, серед яких, зокрема проблеми в організації запобігання та припинення надходження до засуджених заборонених предметів (виробів, речовин) [8, с. 215].

Отже, надаючи юридичну оцінку використання засудженими заборонених предметів під час відбування кримінального покарання, вважаємо, що індивідуальне запобігання проникненню заборонених предметів у місця несвободи повинно передбачати оптимальну системи виявлення осіб, а також фактів проникнення заборонених предметів до установ виконання покарань через запровадження джерельної інформації, яка своєчасно повинна надходити до оперативного підрозділу установи виконання покарань від різних конфідентів, для запобігання, виявлення й недопущення проникнення в місця несвободи заборонених предметів.

На підставі викладеного, пропонуємо такі індивідуальні заходи запобігання проникненню до місць несвободи Міністерства юстиції України заборонених предметів:

– узяття на профілактичний облік засуджених, схильних до вживання наркотичних засобів та спиртних напоїв, засуджених, які виношують намір придбати заборонені предмети, осіб, які планують, підготовляють і здійснюють доставку заборонених предметів, а також осіб, які підтримують з ними зв'язки на протиправній основі як всередині установи, так і за її межами;

– залучення для виявлення таких засуджених гласного та негласного апарату установи, розвідувальні опитування засуджених із числа близьких зв'язків потенційної особи;

– здійснення цензури кореспонденції не тільки потенційної особи, а й родичів та близьких засудженого.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що індивідуальне запобігання проникненню в місця несвободи заборонених предметів, це не тільки виявлення особи, яка планує або готує вчинення того чи іншого правопорушення, пов'язаного з проникненням заборонених предметів у місця несвободи, а й узяття на облік кожного засудженого, поведінка якого становить оперативний інтерес для запобігання проникненню заборонених предметів у місця несвободи.

Використані джерела:

1. Інформаційний бюлетень про діяльність підрозділів охорони, нагляду й безпеки кримінально-виконавчих установ у 2017 році. Київ, 2018. С. 5.

2. Пузирьов М. С. Якименко Л. Г. Обґрунтування актуальності дослідження запобігання проникненню заборонених предметів до установ виконання покарань. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 381–387.

3. Блувштейн Ю. Д. Зырин М. И., Романов В. В. Профилактика преступлений. Минск: Университетское, 1986. 286 с.

4. Игошев К. Е., Устинов В.С. Введение в курс профилактики правонарушений. Горький, 1977. 93 с.

5. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3-х кн. Київ: Видавничий дім «Ін Юре», 2007. Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. 424 с.

6. Аванесов Г. А. Криминология. М.: Академия МВД СССР, 1984. 500 с.

7. Антонян Ю. М. Насилие. Человек. Общество : монография. М.: ВНИИ МВД России, 2011. 247 с.

8. Копотун І.М. Запобігання злочинам, що призводять до надзвичайних ситуацій у виправних колоніях : монографія. Київ : ПП «Золоті ворота», 2013. 472 с.

Стаття надійшла до редколегії 08.02.2018

Богатырев А. И. Индивидуальные мероприятия предотвращения проникновению запрещенных предметов в места несвободы Министерства юстиции Украины

В статье автором раскрыты индивидуальные меры предотвращения проникновению в места несвободы Министерства юстиции Украины запрещенных предметов. Предоставлено юридическую оценку действий осужденных за использование запрещенных предметов во время отбывания уголовного наказания. Определены индивидуальные меры предотвращения проникновения запрещенных предметов в места несвободы.

Ключевые слова: индивидуальные мероприятия, предупреждения, проникновения, запрещенные предметы, места несвободы, осуждённые.

Bogatyryov A. Individual Measures of the Prevention the Penetration of Prohibited Items into Places of Lack of Freedom of the Ukrainian Ministry of Justice

In article the author has opened individual measures of prevention to penetration of the forbidden objects into custodial setting of the Ministry of Justice of Ukraine. It is provided legal assessment of actions of the forbidden objects condemned for use during serving of criminal penalty.

It is noted that the public danger of penetration of the forbidden objects into custodial setting consists not only in violation of normal activity of functioning of institutions of execution of punishments, conditions of an operational situation in them, but also decrease in efficiency of application to convicts who commit criminal offenses of measures of preventive influence. So, questions of prevention by penetration into custodial setting of the forbidden objects are especially significant and relevant in modern conditions of reforming of penal system of Ukraine.

It is defined that individual prevention of penetration of the forbidden objects into custodial setting provides interrelation of individual measures not only with the typical characteristic of the convict and the reasons of commission by him receiving the forbidden objects, but also with special conditions of her penetration into custodial setting. It is proved what individual prevention of penetration into custodial setting of the forbidden objects has to be carried out not only on the convict, and on his interrelations from a social microenvironment, by the immediate environment.

Two ways of individual prevention of penetration into custodial setting of the forbidden objects among convicts are opened. The following individual measures of prevention of penetration into custodial setting of the Ministry of Justice of Ukraine of the forbidden objects are proposed: statement on preventive accounting of the convicts inclined to the use of drugs and alcoholic drinks, convicts who bear intention to get the forbidden objects, persons, plan, prepare and carry out delivery of the forbidden objects and also the persons supporting with them communications on an illegal basis both in the custodial setting and beyond her limits; attraction for identification of such convicts of the public and secret office of institution of execution of punishments, prospecting polls of convicts from among close persons; implementation of censorship of correspondence not only convict, but also his relatives and relatives.

Definition of individual prevention of penetration into custodial setting of the forbidden objects is formulated. The author describes him not only as identification of the person which plans or is prepared by commission of this or that offense connected with penetration of the forbidden objects into custodial setting and and registration of

each convict which behavior make operational interest for prevention of penetration of the forbidden objects into custodial setting

Keywords: individual events, warnings, penetrations, prohibited items, places of non-freedom, convicts.

УДК 343.53(72)

Є. М. Васілін

**«ВІДНЕСЕННЯ БАНКУ ДО КАТЕГОРІЇ
НЕПЛАТОСПРОМОЖНИХ» ЯК НАСЛІДОК
ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 218-1 КК УКРАЇНИ**

Статтю присвячено характеристиці «віднесення банку до категорії неплатоспроможних» як суспільно небезпечного наслідку злочину, передбаченого ст. 218-1 КК України. Проаналізовано поняття неплатоспроможного банку, критерії та процедура віднесення банку до категорії неплатоспроможних, а також недоліки законодавства в цій царині.

Ключові слова: банк, неплатоспроможність, банкрутство, кримінальна відповідальність.

Постановка проблеми. 02 березня 2015 року Верховна Рада України прийняла Закон України № 218-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності пов'язаних із банком осіб», одним з наслідків набрання чинності яким стало доповнення Кримінального кодексу України (далі – КК) ст. 218-1 «Доведення банку до неплатоспроможності». Тож очевидною виглядає актуальність проведення наукових досліджень, присвячених характеристиці окремих елементів відповідного складу злочину, зокрема і його суспільно небезпечних наслідків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти кримінальної відповідальності за доведення банку до неплатоспроможності висвітлювали такі вчені, як О. О. Дудоров, О. Є. Звірко, Р. О. Мовчан та інші. Та при цьому спеціальні дослідження, присвячені характеристиці наслідків розгляданого злочину, у вітчизняній кримінально-правовій доктрині на сьогодні відсутні.

Формування цілей. Метою статті є характеристика поняття та критеріїв віднесення банку до категорії неплатоспроможних, виявлення недоліків законодавства в цій царині, а також розроблення науково обґрунтованих рекомендацій, спрямованих на їхнє усунення.

Виклад основного матеріалу. Задля досягнення поставленої мети передусім масмо звернутися до приписів Закону України від 23 лютого 2012 року «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», у якому й наводиться легальне визначення поняття «неплатоспроможний банк».

Так, відповідно до п. 8 ч. 1 ст. 2 зазначеного нормативно-правового акта неплатоспроможним треба вважати той банк, щодо якого НБУ прийняв рішення про віднесення до категорії неплатоспроможних у порядку, передбаченому Законом України «Про банки і банківську діяльність».

Як бачимо, розкриваючи зміст термінологічного звороту «неплатоспроможний банк», норми Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» при цьому не регламентують ані